

Odgojne znanosti
Vol. 12, br. 2, 2010, str. 329-346
Izvorni znanstveni članak

UKLJUČENOST RODITELJA U ŽIVOT ŠKOLE: PERCEPCIJA RODITELJA OPĆE POPULACIJE I PREDSTAVNIKA RODITELJA U ŠKOLSKIM TIJELIMA

Tea Pahić¹, Renata Miljević-Ridički² i Vlasta Vizek Vidović³

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu¹
Odsjek u Čakovcu
tea.pahic@gmail.com

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu²
renata.miljevic@ufzg.hr

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu³
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
vvizek@idi.hr

Sažetak - Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoje li razlike u percepciji uključenosti u rad škole između opće populacije roditelja i predstavnika roditelja i to s obzirom na ključne dimenzije multidimenzionalnog modela participacije.

Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku roditelja djece od drugog do osmog razreda iz 30 osnovnih škola iz cijele Hrvatske (N=1122). U ovom radu prikazani su rezultati dobiveni na uzorku roditelja opće populacije (N=908), te uzorku predstavnika roditelja u tijelima školske uprave (N=144). Dobiveni rezultati ukazuju da je odnos škole i roditelja u Hrvatskoj pretežno tradicionalan, što znači da odgojno-obrazovne ciljeve određuje škola a tek ponekad o njima obavještava roditelja. Komunikacija s roditeljima relativno je rijetka i orijentirana na pojedinačne probleme i pretežno je inicira škola. Unatoč tome, roditelji općenito pokazuju visoki interes za sve dostupne oblike suradnje sa školom i smatraju da su oni korisni za njihovo dijete. Roditelji iz uzorka predstavnika roditelja uživaju bolji socioekonomski status i obrazovaniji su od roditelja opće populacije, te imaju percepciju veće uključenosti u rad škole. U usporedbi s roditeljima opće populacije, skloniji su partnerskom pristupu u suradnji sa školom.

Ključne riječi: obrazovanje, suradnja roditelja i škole, tradicionalni pristup, partnerski pristup, roditelji predstavnici

UVOD

Posljednjih desetljeća u svijetu je provedeno mnogo istraživanja koja u svojim nalazima ističu važnost partnerskog odnosa škole i roditelja za po-

stizanje veće učinkovitosti odgojno-obrazovnih procesa i boljeg akademskog postignuća djece. Za razumijevanje odnosa roditelja i škole u obrazovanju i socijalizaciji djeteta ključna su dva modela. Epstein (1987, prema Dauber i Epstein, 1989) je razvila teorijski model koji objašnjava koncept partnerstva i podjelu odgovornosti škole i roditelja a koji je do sada provjeravan i potvrđen u velikom broju zemalja u svijetu. Drugi je model Sheridan i Kratochwill (2007) koji razlikuje dvije relacijske orijentacije tzv. tradicionalni nasuprot partnerskog odnosa roditelja i škole.

Tradicionalna orijentacija pretpostavlja odnos u kojem roditelji prepuštaju odgovornost za obrazovanje djece školi, a škola podržava takav stav te ne očekuje od roditelja izravnu uključenost u život škole. Takav pristup, za razliku od partnerskog, znači da ciljeve određuje škola i tek ponekad o njima obavještava roditelja. Naglašena je uloga škole: odgojno-obrazovne planove rade učitelji, često se zanemaruju kulturalne razlike. Komunikacija s roditeljima relativno je rijetka i orijentirana na pojedinačne probleme, a pretežno je inicira škola.

Partnerska orijentacija naglašava važnost suradnje roditelja i škole u obrazovanju i socijalizaciji djece, poštivanje kulturalnih razlika među djecom i obiteljima, značajnost različitih perspektiva za kreiranje pozitivne klime za učenje (Epstein, 2009). U partnerskom pristupu postoji jasno i obostrano opredjeljenje za suradnju škole i roditelja i zajednički doprinos dječjim postignućima, česta komunikacija, stvaranje pozitivnog ozračja u odgoju te međusobno uvažavanje. Uloge su jasne i podržavajuće, odgojni ciljevi se zajednički određuju i dogovaraju, planovi rada se rade zajednički i pritom se dogovara i prihvaća uloga svih sudionika (Sheridan i Kratochwill, 2007).

Činitelji koji određuju orijentaciju, kvalitetu i intenzitet tih odnosa ovise o interakciji individualnih i kontekstualnih obilježja. Kontekstualni činitelj koji određuje temeljni okvir ovog odnosa je zakonska regulativa na nacionalnoj i lokalnoj razini, veličina i tip zajednice u kojoj se škola nalazi te činitelji vezani uz samu školu kao što su školska kultura i klima, karakteristike učitelja, te stil upravljanja školom. Individualni činitelji uključuju sociodemografska i psihosocijalna obilježja roditelja (spol, obiteljske okolnosti, socijalni status, etnička i jezična pripadnost, obrazovanje, očekivanja, percepcija vlastite uloge i uloge škole, motivacija za sudjelovanje, doživljaj roditeljske samoeфикаsnosti) i obilježja djeteta (dob, psihofizičke osobine, školsko postignuće, razvojne potrebe i rizici) (Hoover-Dempsey i Sandler, 1997; Fantuzzo, Tighe i Childs, 2000; Green, Walker, Hoover-Dempsey i Sandler, 2007; Smit, Driessen, Sluiter i Slegers, 2007).

U suvremenim društvima odnosi unutar pojedinih segmenata obrazovnog sustava određuju se posebnom zakonskom regulativom. U Hrvatskoj se uloga roditelja u odgoju i obrazovanju djeteta navodi u nekoliko Zakona RH (Obiteljski zakon, Narodne novine, br.116/2003, 17/2004, Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Narodne novine br. 87, 2008). Iz tih se aka-

ta može prepoznati namjera zakonodavca za poticanje partnerske orijentacije odnosa roditelj-škola. Roditeljima se otvara mogućnost izravnog sudjelovanja u kreiranju školske politike kroz sudjelovanje u radu dvaju tijela: Školskom odboru i Vijeću roditelja.

Školski odbor sastoji se od 9 članova koji su predstavnici različitih nositelja interesa obrazovnog procesa u školi (predstavnici prosvjetnih vlasti, lokalne zajednice, djelatnici škole). Jedan član Školskog odbora je i roditelj čije se dijete obrazuje u školi. Školski odbor ima položaj i ovlaštenja tijela upravljanja. Donosi statut škole te, zajedno s ravnateljem, upravlja školom.

Vijeće roditelja sastavljeno je od po jednog roditelja – predstavnika iz svakog razreda. Prema članku 137/4 Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Vijeće roditelja “daje mišljenje o prijedlogu školskog kurikuluma, godišnjeg plana i programa rada, raspravlja o izvješćima ravnatelja o realizaciji školskog kurikuluma, godišnjeg plana i programa rada škole, razmatra pritužbe roditelja u svezi s odgojno-obrazovnim radom, predlaže mjere za unaprjeđenje obrazovnog rada, predlaže svog člana Školskog odbora te obavlja i druge poslove u skladu sa statutom škole”.

Unatoč ovoj pozitivnoj zakonskoj podlozi čini se da roditelji ipak ne koriste sustavno i u dovoljnoj mjeri ove mogućnosti, te da najčešće djeluju reaktivno, uključivanjem u šire akcije usmjerene na promjene sustava u kriznim situacijama (školsko nasilje, novčani zahtjevi, državna matura i sl.).

CILJ ISTRAŽIVANJA

Ovim istraživanjem željeli smo provjeriti kako suradnja roditelja i škole izgleda iz roditeljske perspektive. Istraživanje je dio šireg međunarodnog projekta kojim se želi ispitati roditeljska percepcija odnosa roditelj-škola u jugoistočnoj Europi, u svrhu unaprjeđenja kvalitete osnovnoškolskog obrazovanja naglašavajući važnost partnerskog odnosa škole i roditelja. U radu smo željeli provjeriti izraženost pojedinih vidova uključenosti hrvatskih roditelja u život škole pod vidom multidimenzionalnog modela participacije (Dauber i Epstein, 1989) te utvrditi kako roditelji vide svoju ulogu u obrazovanju vlastitog djeteta, sukladno Sheridan i Kratochwill (2007) modelu tradicionalnog nasuprot partnerskog odnosa roditelja i škole. Zanimalo nas je kako na svoju uključenost u život škole gledaju roditelji opće populacije, a kako predstavnici roditelja u školskim tijelima. Uloga predstavnika roditelja u praksi je slabo definirana i o tome postoji vrlo mali broj istraživanja. Naša je pretpostavka da bi predstavnici roditelja trebali, u odnosu na roditelje opće populacije, biti aktivniji, tj. više usmjereni na partnerski odnos sa školom.

Sukladno tome problem istraživanja je ispitati postoje li razlike u percepciji uključenosti u rad škole između opće populacije roditelja i predstavnika roditelja i to s obzirom na ključne dimenzije multidimenzionalnog modela participacije.

METODA

Istraživanje se temelji na komparativnom istraživačkom nacrtu a provedeno je u dvije etape. U prvom dijelu istraživanja provedeni su eksploratorni razgovori sa 6 roditeljskih fokus grupa (N=48) koji su poslužili kao osnova za konstrukciju anketnih upitnika za procjenu roditeljske participacije u životu škole.¹ Razgovori u fokus grupama provedeni su prema standardiziranom postupku. Cilj razgovora s fokus grupama bio je saznati mišljenje različitih grupa roditelja o načinima na koje surađuju sa školom, njihova iskustva, potrebe i očekivanja u odnosu na nastojanja škole da uključe roditelje u život škole. Jedna od fokus grupa sastojala se isključivo od roditeljskih predstavnika u Vijeću roditelja.

Uzorak

Ispitanici obuhvaćeni glavnim istraživanjem čine reprezentativan uzorak roditelja djece od drugog do osmog razreda iz 30 osnovnih škola iz cijele Hrvatske (N=1122). U ovom radu prikazani su rezultati koji su prikupljeni na uzorku roditelja opće populacije (N = 908), te na uzorku roditelja-predstavni-ka u tijelima školske uprave (N = 144). Predstavnike roditelja iz našeg uzorka u svakoj od 30 škola čine: 1 član Školskog odbora i 4 člana Vijeća roditelja slučajno odabranih s liste članova Školskog odbora i Vijeća roditelja u školskoj godini 2008/2009.)²

Prikupljanje podataka na slučajnom uzorku roditelja djece koja pohađaju osnovnu školu provela je agencija PULS u drugoj polovici 2009. godine. Roditelji su intervjuirani u svojim domovima.

Instrument

U istraživanju su korišteni opsežni anketni upitnici iz kojih su, za potrebe ovog rada, izdvojene samo one varijable koje se odnose na postavljene probleme i ciljeve našeg istraživanja. Roditeljska participacija u školovanju djeteta u Upitniku za roditelje procjenjuje se u šest područja slijedeći klasifikaciju Joyce Epstein (prema Dauber i Epstein, 1989): 1. roditeljstvo; 2. komunikacija škole i roditelja; 3. podrška djeci u učenju kod kuće; 4. volontiranje roditelja

1 (Upute za provođenje fokus grupa nalaze se na Internet stranici <http://www.see-educoop.net/aeiq/documents/sarajevo/v4%20Focus%20Group%20Moderator%20Guide%20Draft.doc>, a sam upitnik na Internet stranici <http://www.see-educoop.net/aeiq/documents/parents/combined%20instrument.doc>)

2 U istraživanje bila su uključena i još dva poduzorka: roditelji romskog porijekla kao predstavnici manjinske skupine zemalja jugoistočne Europe te uzorak ravnatelja škola u kojima je provedeno ispitivanje. Podaci tih skupina bit će prikazani u zasebnim radovima.

u školi; 5. sudjelovanje u donošenju odluka i upravljanju školom; 6. suradnja između škole i zajednice. Roditeljstvo je definirano varijablom stupnja obrazovanja majke, razvojem djeteta, roditeljskom procjenom postojanja djetetovih teškoća u školi, te uvjetima za učenje kod kuće koji se procjenjuje preko indeksa situiranosti. Komunikaciju škole i roditelja određena je brojem grupnih i individualnih roditeljskih sastanaka u protekloj školskog godini, te vrstom i količinom pisanih informacija od strane škole i to: a) informacija o djetetovom postignuću u školi, b) uputa kako pomoći djetetu u učenju, c) informacija o školi, školskim pravilima, sadržaju lekcija, d) školski ili razredni bilteni ili brošure, te e) pisane informacije o zdravlju, drogama, nasilju. Podrška djeci u učenju kod kuće definirana je varijablama koje se odnose na pomoć djeci pri pisanju domaćih zadaća. Volontiranje je definirano kao: a) pomoć pri održavanju ili poboljšanju školske infrastrukture (čišćenje, krećenje, gradnja), b) pomoć oko sportskih i društveno-kulturnih aktivnosti (predstava, koncerta, izleta), c) pomoć u nastavi (pričanje priča, pričanje o nekom poslu, sviranje instrumenta, pomoć nastavnicima oko predavanja) i d) pomoć kod školskih uslužnih aktivnosti (knjižnica, dvorište, kuhinja). Sudjelovanje u donošenju odluka i upravljanju školom uključuje sudjelovanje u organizaciji različitih aktivnosti, utjecaja na način provođenja obrazovnog programa, trošenja novca škole kao i cjelokupno upravljanje školom. Suradnja između škole i zajednice bazirana se na informacijama koje je škola dala roditeljima po pitanjima zdravlja, stanovanja i socijalnih pitanja.

Varijablu obrazovanja majke predstavlja završeni stupanj školovanja majke djeteta (1= nezavršena osnovna škola, 2= osnovna škola, 3= srednja škola, 4= visoko obrazovanje). Razvojne teškoće djeteta, odnosno postojanje/nepostojanje djetetovih teškoća u školi roditelji procjenjuju na nominalnoj skali u varijabli: „Ima li vaše dijete bilo kakvih poteškoća u školi (NE/DA), kao što su: 1) teškoće pri učenju, 2) problemi s ponašanjem, 3) komunikacija s nastavnicima i osobljem škole, 4) odnos s vršnjacima, 5) nešto drugo.“ Indeks situiranosti predstavlja uvjete za učenje koje dijete ima u obitelji. Mogući raspon ovog indeksa je 0 do 16 pri čemu nula znači da kućanstvo ne posjeduje niti jedan od pretpostavljenih uvjeta i ukazuje na ekstremno nizak standard, dok 16 znači da posjeduje sve pretpostavljene uvjete i ukazuje na visoki standard življenja. Pretpostavljeni uvjeti ispituju se putem 16 varijabli: “Posjeduje li vaše kućanstvo....?” 1) tekuću hladnu vodu, 2) tekuću toplu vodu, 3) kadu ili tuš, 4) WC u kući, 5) štednjak za kuhanje, 6) hladnjak, 7) stroj za pranje rublja, 8) stroj za pranje posuđa, 9) klima uređaj, 10) računalo, 11) pristup internetu, 12) mobilni telefon, 13) fiksni telefon, 14) automobil, te 15) “Griju li se sve sobe u vašem stanu/kući tijekom zimskog perioda?” i 16) “Imaju li sva djeca koja idu u školu svoj vlastiti pisaći stol?”

Varijable koje se odnose na pozive roditeljima od strane škole u upitniku su prezentirane u obliku: “Koliko često je škola prošle godine....” na skali

od 1 do 4 pri čemu 1 = nikada, 2 = jednom, 3 = 2-3 puta, 4 = više od tri puta. Roditeljski odaziv ili bihevioralni pokazatelj spremnosti roditelja na suradnju procjenjivani su kroz varijable: "Je li netko iz vaše obitelji išao/pročitao?" na skali 1 do 4 pri čemu 1 = nikada, 2 = jednom, 3 = većinu puta, 4 = svaki puta. Roditeljski stavovi o tome je li to nešto što bi škola trebala činiti (slati pozive, brošure, tražiti od njih da volontiraju ili pomažu pri pisanju domaćih zadaća i slično) ispitivani su pitanjima: "Je li to nešto na što bi vas škola trebala pozivati/što bi vam škola trebala slati/o čemu bi vas škola trebala tražiti mišljenje?" na skali 1 do 4 pri čemu 1 = ne, 2 = vjerojatno ne, 3 = vjerojatno da, 4 = da.

Percepcija roditeljske kompetencije za participaciju procjenjivana je putem varijabli: "Osjeća li se barem neki član vaše obitelji sposobnim i stručnim da na najbolji način iskoristi ovakve sastanke/ pisane materijale...?" na skali 1 do 4, pri čemu 1 = ne, 2 = vjerojatno ne, 3 = vjerojatno da i 4 = da. Roditeljska percepcija dužnosti da participiraju u ovakvim stvarima iščitava se iz varijabli: "Mislite li da je barem netko iz vaše obitelji dužan prisustvovati ovakvim stvarima?" na skali 1 do 4, gdje 1 = ne, 2 = vjerojatno ne, 3 = vjerojatno da i 4 = da. Roditeljska percepcija koristi od takvog sudjelovanja za njihovo dijete vidi se iz varijabli: "Da li mislite da čitanje/činjenje takvih stvari može pomoći vašem djetetu?" na skali 1 do 4 pri čemu 1 = ne, 2 = vjerojatno ne, 3 = vjerojatno da, 4 = da.

Suradnja između škole i zajednice definirana je preko količine i vrste informacija, odnosno pomoći koju je škola ponudila roditeljima po pitanjima zdravlja, stanovanja ili socijalnih pitanja tijekom protekle školske godine, a procjenjuje se pitanjima: "Koliko često je škola tako nešto ponudila vašoj obitelji?", "Jeste li to iskoristili?", na skali 1 do 4, pri čemu 1 = nikada, 2 = jednom, 3 = 2-3 puta i 4 = više od 3 puta, "Što su vam ponudili?" (otvoreni tip pitanja).

REZULTATI I RASPRAVA

Zbog razlike u veličinama uzoraka i asimetričnosti distribucija dobivenih rezultata komparaciju rezultata poduzoraka roditelja većinske populacije i predstavnika roditelja analizirali smo neparametrijskim testovima (Mann-Whitney U testom i hi-kvadrat testom), a kao najprikladniju mjeru centralne tendencije u većini slučajeva koristili smo medijan.

Roditeljska percepcija participacije u životu škole svoje djece: usporedba roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima

Glavni istraživački problem odnosi se na usporedbu roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima s obzirom na njihovu percepciju participacije u životu škole svog djeteta. Roditeljska participacija uključuje sljedeće dimenzije: učestalost poziva od strane škole, odaziv roditelja, roditelj-

ske stavove o tome trebaju li oni biti uključeni u različita područja djelovanja škole, roditeljski doživljaj kompetencije, njihovu percepciju dužnosti sudjelovanja, te koristi koju djeca imaju od roditeljske participacije.

Dimenzija roditeljstva - karakteristike obitelji i djeteta

Prvo područje ispitivanja roditeljske uključenosti odnosi se na područje roditeljstva, odnosno roditeljskih vještina, djetetova razvoja i uvjeta za učenje kod kuće. Roditeljstvo podrazumijeva kvalitetu obiteljske skrbi o djetetu koja u velikoj mjeri utječe na djetetov razvoj i stvara obiteljsko ozračje koje može djelovati poticajno ili otežavajuće na učenje i uzorno ponašanje djeteta u školi. Obradom prikupljenih podataka uočava se da se majke iz uzorka opće populacije roditelja i majke iz uzorka predstavnika roditelja statistički značajno razlikuju s obzirom na stupanj obrazovanja (hi-kvadrat = 54,424 uz df = 4 i $p < 0,01$) (Tablica 1), pri čemu u uzorku predstavnika roditelja nalazimo više nego dvostruko veći postotak visoko obrazovanih majki. Razlog tome možda leži u činjenici da oni koji predlažu članove Vijeća roditelja češće biraju osobe sa završenom visokom stručnom spremom zato što drže kako će obrazovanije osobe kompetentnije zastupati interese roditelja te da će, shodno tome, njihove primjedbe, prijedlozi i zahtjevi imati veću težinu u donošenju odluka škole. Činjenica je da je i Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2010) propisano da osobe članovi Školskog odbora koje imenuje osnivač (grad ili županija) trebaju imati najmanje završen preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij čime se zapravo i legitimira biranje predstavnika roditelja po kriteriju stupnja obrazovanja.

S obzirom na postojanje određene vrste teškoća kod djece iz oba uzorka nema razlike (hi-kvadrat = 0,352, df = 1, $p > 0,01$) pri čemu 10,6% djece iz uzorka roditelja opće populacije i 9% djece iz uzorka predstavnika roditelja ima jednu ili više navedenih teškoća u odnosima s drugim ljudima ili u učenju. Uvjeti za učenje kod kuće procjenjuju se indeksom situiranosti pri čemu viši rezultat ukazuje na viši ekonomski standard i bolje uvjete za učenje kod kuće.

Tablica 1. Stupanj obrazovanja majke: usporedba roditelja opće populacije i predstavnika roditelja

Varijabla	Postotak (%)	
	Opća populacija roditelja	Predstavnici roditelja
Stupanj obrazovanja majke		
Nema završenu osnovnu školu	0,8	0,0
Završena osnovna škola	16,8	6,3
Završena srednja škola	66,1	52,1
Završena viša škola ili fakultet	16,3	41,7

Mann-Whitney U test pokazuje značajno razlikovanje dvaju uzoraka roditelja s obzirom na ekonomski standard i to na razini $p < 0,01$, te ukazuje na značajno bolji standard roditelja iz uzorka predstavnika roditelja. Prosječan indeks situiranosti za uzorak opće populacije roditelja iznosi $M = 13,68$, $stdev = 2,042$ ($Mdn = 14$), dok za uzorak predstavnika roditelja $M = 14,69$ i $stdev = 1,265$ ($Mdn = 15$).

Dosadašnja su istraživanja obrazovanje majke prepoznala kao jedan od ključnih čimbenika koji je direktno povezan s djetetovim školskim postignućem i roditeljskom uključenosti u školovanje (Baker i Stevenson, 1986; Lareau, 1987, sve prema Dauber i Epstein, 1989; Dauber i Epstein, 1989; Miljević-Ridički, 2004; Pettit i sur., 2009). Naime, djeca majki koje imaju viši stupanj obrazovanja imaju bolje rezultate na testovima inteligencije, testovima spremnosti za školu i školskom uspjehu, dok je niže obrazovanje majke povezano s lošijim akademskim postignućem djeteta kao i manjim roditeljskim uključivanjem u školovanje djeteta. Stoga djeca predstavnika roditelja imaju veće izgleda za postizanje boljeg akademskog uspjeha od djece većinskih roditelja, odnosno motivacija njihovih roditelja za participaciju je veća. Osim toga, viši nivo obrazovanja roditelja povezan je i s većim životnim standardom, na što upućuju rezultati našeg istraživanja kao i istraživanja Europske zaklade za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (2010), a što se u našem istraživanju očituje kroz statistički značajno *bolje uvjete za učenje kod kuće* koji su evidentirani kod predstavnika roditelja.

Provedeno istraživanje ne ukazuje na postojanje razlike u razvojnim potrebama između djece roditelja opće populacije i djece predstavnika roditelja.

Komunikacija škole i roditelja

Komunikacija između roditelja i škole treba biti dvosmjerna i omogućavati roditeljima informiranost o aktualnim ponašanjima i postignućima njihove djece u školi, a načini komunikacije trebali bi biti prilagođeni roditeljima i udovoljavati njihovim potrebama i zahtjevima. U provedenom istraživanju komunikacija škole i roditelja definirana je brojem grupnih i individualnih roditeljskih sastanaka u protekloj školskog godini, te količinom različitih pisanih informacija od strane škole.

U pogledu poziva na roditeljske sastanke roditelji iz oba uzorka percipiraju da ih je škola prošle godine zvala na grupne sastanke više od 3 puta, pri čemu se je gotovo uvijek netko od roditelja/skrbnika odazvao i smatraju potrebnim da ih škola poziva na takve sastanke. Također, roditelji iz oba uzorka izjavljuju da ih škola prošle godine nije pozivala na individualne sastanke, premda roditelji iz uzorka opće populacije drže da su češće pozivani na iste ($p < 0,05$). U odazivu na individualne sastanke nije uočena značajna razlika između roditelja iz oba uzorka - roditelji izjavljuju da se odazivaju gotovo uvijek, te smatraju

da je potrebno da ih škola poziva na takve sastanke. Isto tako roditelji iz oba uzorka smatraju se sposobnim i stručnim da na najbolji način iskoriste grupne i individualne sastanke, smatraju svojom dužnošću da odlaze na sastanke i misle da takvi sastanci mogu pomoći njihovoj djeci – u odgovorima na sva postavljena pitanja roditelji daju najviše moguće procjene ($Mdn = 4$).

Iz rezultata je vidljivo da su kod oba uzorka roditelja roditeljski sastanci dominantni oblik komunikacije roditelja i škole što i ne čudi s obzirom da su ovakvi istraživački nalazi na našem području prisutni već 30-ak godina (Šučur, 1980; Dmitrović, 1989; Prvčić, 1993; Jurić i Maleš, 1994, sve prema Basta, 2008). O pozivima na individualne sastanke većina roditelja iz oba uzorka izjavljuje da ih tijekom protekle godine nisu primili, iako je sazivanje individualnih, kao i grupnih sastanaka razrednika i roditelja prema Pravilniku o obvezama učitelja i stručnih suradnika (1999) definirano kao obveza razrednika. Takav bi se rezultat možda mogao objasniti činjenicom da je posljednjih godina velik dio osnovnih škola u Hrvatskoj uvelo termine za konzultacije, najčešće tjedne ili dvotjedne, u kojima su razrednici dostupni za razgovor roditeljima i informiranje o učeničkom ponašanju i ocjenama, stoga roditeljima zapravo nije potrebno slati pozive za individualne sastanke. Takvi se pozivi obično šalju roditeljima koji sami rijetko dolaze u školu, a čija djeca pokazuju neke oblike neprimjerenog ponašanja ili problema u učenju, dok se ostale roditelje, čija djeca ne pokazuju probleme u ponašanju ili učenju ne smatra za shodno pozivati na individualne razgovore i obavještavati o djetetovu dosadašnjem postignuću.

Još jedan učestali oblik komunikacije škole i roditelja čini slanje informacija o učeničkom postignuću pisanim putem. Razrednici roditeljima pisanim putem, najčešće na tromjesečju, preko djeteta šalju ispis njegovih ocjena tako da i oni roditelji koji se nisu redovito odazivali na grupne ili individualne razgovore imaju uvid u djetetova školska postignuća za određeno razdoblje. Roditelji iz oba uzorka izjavljuju da im je škola slala pisane informacije o djetetovom postignuću 2 do 3 puta prošle godine ($Mdn = 3$), da je uvijek netko pročitao te informacije ($Mdn = 4$) i smatraju da je potrebno da ih škola šalje roditeljima ($Mdn = 4$). Međutim, osim informacija o učeničkom postignuću, procjene oba uzorka roditelja o primitku bilo kakvih drugih pisanih informacija iz škole izuzetno su niske ($Mdn = 1$). Ipak, bez obzira na najniže moguće procjene dobivenih pisanih materijala, u pogledu pisanih informacija o tome kako pomoći djeci da uče, roditelji iz uzorka predstavnika roditelja percipiraju da su prošle godine dobili značajno veći broj takvih informacija. Isto tako predstavnici roditelja procjenjuju da su dobili i veći broj pisanih informacija o samoj školi ili sadržaju lekcija, veći broj razrednih ili školskih biltena ($p < 0,01$), te informacija o drogama, zdravlju ili nasilju ($p < 0,05$). Osim toga, predstavnici roditelja također izjavljuju da češće pročitaju pisane materijale koje škola šalje ($p < 0,05$). Za sve vrste pisanih informacija roditelji iz oba uzorka daju najvi-

še moguće procjene (Mdn = 4) da ih škola treba slati roditeljima, smatraju se sposobnim i stručnim da na najbolji način iskoriste informacije dobivene na taj način, smatraju svojom dužnošću da ih pročitaju i uvjereni su da one mogu pomoći njihovoj djeci. To što predstavnici roditelja percipiraju da dobivaju značajno više pisanih informacija moglo bi se pripisati njihovoj pristranosti i tendenciji da kao članovi tijela koji bi trebali sudjelovati u radu škole i donošenju odluka prikažu školu, a samim time i sebe, u boljem svijetlu.

Iz navedenog je vidljivo da komunikacija škole i roditelja nije zastupljena u mjeri u kojoj roditelji iz oba uzorka smatraju da bi bilo potrebno. Najčešći oblik komunikacije škole i roditelja predstavlja već uvriježen oblik suradnje putem grupnih roditeljskih sastanaka koji očito još uvijek vrlo pogoduje školama našeg područja s obzirom da škole pokazuju najveću spremnost za pozive roditeljima upravo na ovu vrstu suradnje, a roditelji se spremno odazivaju na pozive škole te ih smatraju potrebnim i vrlo korisnim. Mali broj poziva na individualne sastanke ukazuje na tradicionalan pristup gdje se suradnja s roditeljima očekuje i traži samo ako djetetu u školi ne ide dobro. Roditelji od škole također očekuju da ih pisanim putem, pismima, biltenima ili brošurama, obavještava o školskim zbivanjima, šalje informacije o tome kako pomoći djeci da uče, o sadržaju lekcija, školskim pravilima, zaštiti zdravlja i nasilju. Informacije koje bi mogle biti korisne roditeljima svakako su informacije o tome što se od djeteta očekuje, odnosno kojim bi vještinama i znanjima dijete trebalo ovladati u tekućoj školskoj godini, kako će se provoditi ocjenjivanje za pojedine predmete i slično.

Podrška u učenju

Jednu od temeljnih aktivnosti sudjelovanja roditelja u životu škole, a koja značajno utječe na uspjeh djece u školi, čini i podrška u učenju koju roditelji pružaju svojoj djeci (Bakker i sur., 2007). Pod ovom se vrstom podrške uglavnom podrazumijeva poticanje djeteta na učenje, stvaranje uvjeta za izradu domaće zadaće (mirno mjesto i stol za pisanje), organizacija vremena, te zajedničko čitanje i raspravljanje o školskim aktivnostima. Čini se da u Hrvatskoj podrška u učenju vrlo često uključuje i aktivno sudjelovanje roditelja pri izradi djetetovih domaćih zadaća. Naime, naš školski sustav ne omogućava cjelodnevnu nastavu, a koja podrazumijeva uvježbavanje i učenje nastavnih sadržaja za sve učenike u školi, pa tako škola očekuje od roditelja da budu aktivno uključeni kod izrade domaćih zadaća. Roditelji iz oba uzorka suglasni su da je podrška u učenju kod kuće nešto što škola vjerojatno treba tražiti od njih (Mdn = 3). Oba se uzorka roditelja smatraju sposobnim za obavljanje ovog zadatka (Mdn = 4), vide to kao svoju roditeljsku dužnost (Mdn = 4) i vjeruju da to pomaže njihovoj djeci (Mdn = 4). Međutim, kao što se može zamijetiti iz izvještaja fokus grupa (OSI, Croatia focus group report, 2009),

većini roditelja pomoć pri pisanju zadaća predstavlja napor. Roditelji navode: *“Trebalo bi smanjiti domaće zadaće. Neke zadaće su preteške za djecu pa ih roditelji moraju raditi. Ja ne želim ponovo ići u školu.”* ili *“Matematika je posebno teška. Čak i ja jedva slijedim program za treći razred.”* I Jurić (1995) u nalazu svog istraživanja navodi da dvije trećine roditelja školske programe smatra preopsežnima. Iako su nekim roditeljima i sami sadržaji koje djeca uče preteški da bi im mogli pomoći pri pisanju domaćih zadaća, većina se roditelja iz našeg istraživanja ipak smatra kompetentnima da pomognu svojem djetetu pri pisanju domaćih zadaća: *“Domaće zadaće koje roditelj napravi dobiju 5, a koje djeca naprave 3. To mi je najgore. Pa ne može dobiti 3 jer ne zna crtati.”* Izjava je roditelja iz jedne od fokus grupa.

Volontiranje

Ovakav način suradnje roditelja i škole, sukladno rezultatima provedenog istraživanja, za oba je uzorka roditelja, bez razlike, izuzetno rijedak u našim školama. Takav nalaz ne čudi s obzirom na tradicionalan obrazac naših škola. Prema tom obrascu škole općenito ne vole da im se roditelji miješaju u rad, pa tako najčešće niti ne vide moguće prednosti ovog oblika suradnje. Sjedinjene Američke države primjer su zemalja u kojima je takav oblik suradnje mnogo uobičajeniji zahvaljujući prvenstveno USA National Association of State Boards of Education Task Force koje je još 1988. godine preporučilo da roditelji budu partneri u obrazovanju svoje djece “promatrajući i volontirajući u razredu, sudjelujući u odlukama koje se tiču programa i izmjenjujući ideje i informacije s učiteljima”(Martin i Colbert, 1997, str.172).

Iako roditelji iz naših uzoraka najčešće izjavljuju da ih škole prošle godine nisu pozivale na volontersku suradnju (Mdn= 1), između dva uzorka nalazimo značajnu razliku u pogledu poziva škola na neke oblike volontiranja pri čemu su škole predstavnike roditelja značajno češće pozivale na volontiranje u protekloj školskoj godini. Predstavnici roditelja za čak 3 od 4 različita vida volontiranja izjavljuju o većem broju poziva od strane škole u protekloj godini (Tablica 2). Moguće je da predstavnike roditelja s obzirom na njihov status škola percipira spremnijima na suradnju te im stoga i upućuje više poziva na volontiranje. S druge strane, škola možda na sastanku Vijeću roditelja povremeno zatraži pomoć od roditelja, a predstavnici roditelja samostalno „odrade“ taj dio posla, a da ne obavijeste i ostale roditelje. Naime, nalazi ranije provedenih fokus grupa (OSI, Croatia focus group report, 2009) govore da predstavnici roditelja zapravo rijetko daju informacije o sastancima i radu Vijeća ostalim roditeljima, te da ostali roditelji smatraju kako bi trebalo češće održavati roditeljske sastanke na kojima bi se dogovaralo o radu Vijeća.

Međutim, osim što roditelji iz uzorka predstavnika roditelja uglavnom percipiraju veći broj poziva na volontiranje, oni također i u većoj mjeri smatraju

da je dužnost škole da ih poziva na takvu vrstu participacije ($p < 0,05$), osim za *pomoć u nastavi* za koju roditelji iz oba uzorka podjednako smatraju da ih škola treba tražiti ($Mdn = 4$). Za pozive na *pomoć kod školskih uslužnih aktivnosti* (knjižnica, dvorište, kuhinja) percepcija roditelja iz oba uzorka se ne razlikuje - roditelji misle da ih škola ne bi trebala pozivati na takve oblike volontiranja. Roditelji iz oba uzorka smatraju također da su sposobni i stručni pomoći na barem jedan od navedenih načina ($Mdn = 3$). Međutim, percepcija dužnosti da to čine, kao i sama spoznaja da bi takav oblik aktivnosti na neki način mogao pomoći njihovoj djeci razlikuje se između ta dva uzorka, pri čemu roditelji predstavnici iskazuju veći osjećaj obveze ($p < 0,01$) i u tome vide veću korist za svoje dijete ($p < 0,05$). Potrebno je naglasiti da roditelji iz oba uzorka izjavljuju maksimalan odaziv na pozive za volontiranje od strane škole u protekloj godini. Ipak, rezultati istraživanja u konačnici pokazuju veću zainteresiranost predstavnika roditelja za volontiranje, kao i njihovu tendenciju ka partnerskom odnosu škole i obitelji, dok bi se za roditelje opće populacije moglo reći da su više tradicionalno usmjereni te da strože razgraničavaju ulogu škole i roditelja u obrazovanju djeteta.

Sudjelovanje u donošenju odluka

Kao što se moglo i pretpostaviti, najviše razlika među roditeljima iz opće populacije i predstavnika roditelja utvrđeno je u ovom području. Roditelji iz uzorka predstavnika roditelja percipiraju da ih je škola tražila mišljenje značajno češće, u odnosu na opću populaciju roditelja u svim područjima odlučivanja (Tablica 2). Roditelji iz oba uzorka smatraju se sposobnim i stručnim da doprinesu donošenju odluka na bilo kojem od navedenih područja ($Mdn = 4$), nema razlike među uzorcima u percepciji dužnosti za takav oblik participacije ($Mdn = 4$), međutim roditelji iz uzorka predstavnika roditelja vide veću dobrobit od takvog načina participacije za svoje dijete ($p < 0,05$). Razlika u percepciji traženja mišljenja od roditelja može biti odraz činjenice da roditelji u Vijeću roditelja često ostalim roditeljima ne daju povratne informacije nakon sastanka s upravom škole, a što im je obveza. Zapravo, sam cilj rada Vijeća roditelja trebao bi biti stalna dvosmjerna komunikacije između škole i roditelja, pri čemu bi predstavnici roditelja predstavljali samo prenositelje mišljenja ostalih roditelja, a ne donositelje odluka u njihovo ime. Iz toga slijedi da bi iza svakog traženja mišljenja od Vijeća roditelja trebao uslijediti roditeljski sastanak na kojem bi roditelji iznijeli svoje mišljenje, a predstavnik bi nakon toga prenio njihove stavove upravi škole. Na taj bi način svi roditelji imali uistinu priliku aktivno sudjelovati u donošenju odluka. U većini naših škola uloga Vijeća roditelja u ovom je trenutku pretežno formalne naravi i ne ulazi se u bit stvari, bilo zato što je previše članova u vijeću, bilo zato što se predstavnici ne osjećaju dovoljno kompetentnima ili nemaju dovoljno vremena za raspravu (OSI, Croatia – Focus group report, 2009). Predstavnici roditelja u većoj mjeri od

Tablica 2. Volontiranje i donošenje odluka: usporedba roditelja opće populacije i predstavnika roditelja

Varijable	A* Med	B* Med	N A* B*	Rang aritm. sredina A* B*	Mann-Whitney U test- značajnost
VOLONTIRANJE					
Poziv za pomoć pri održavanju ili poboljšanju školske infrastrukture					
Koliko često vas je škola tražila ovu vrstu pomoći tijekom protekle školske godine?	1	1	905 144	525,21 579,06	0,000
Poziv za pomoć oko sportskih, društvenih i kulturnih aktivnosti					
Koliko često vas je škola tražila ovu vrstu pomoći tijekom protekle školske godine?	1	2	887 143	503,26 651,30	0,000
Poziv za pomaganje u nastavi					
Koliko često vas je škola tražila ovu vrstu pomoći tijekom protekle školske godine?	1	1	899 144	522,06 580,43	0,000
DONOŠENJE ODLUKA					
Traženo mišljenje o upravljanju školskim financijama					
Koliko često vas je škola tražila mišljenje tijekom protekle školske godine?	1	1	903 142	513,29 641,77	0,000
Traženo mišljenje o izvannastavnim aktivnostima					
Koliko često vas je škola tražila mišljenje tijekom protekle školske godine?	1	1	892 143	511,45 618,41	0,000
Traženo mišljenje o organizaciji događaja u školi					
Koliko često vas je škola tražila mišljenje tijekom protekle školske godine?	2	2	890 144	506,28 642,68	0,000
Traženo mišljenje o pitanjima koja se tiču zdravlja i sigurnosti					
Koliko često vas je škola tražila mišljenje tijekom protekle školske godine?	1	2	853 131	481,08 617,45	0,000
Traženo mišljenje o sveukupnom upravljanju školom					
Koliko često vas je škola tražila mišljenje tijekom protekle školske godine?	1	1	900 144	517,57 612,73	0,000
Traženo mišljenje o obrazovnim temama					
Koliko često vas je škola tražila mišljenje tijekom protekle školske godine?	1	1	896 142	514,72 602,01	0,000
Traženo mišljenje o nasilju među učenicima					
Koliko često vas je škola tražila mišljenje tijekom protekle školske godine?	1	1	900 143	511,64 650,77	0,000

N - broj roditelja u uzorku; Med – medijan; A* - uzorak roditelja opće populacije; B* - uzorak predstavnika roditelja

ostalih roditelja percipiraju da ovaj oblik suradnje koristi njihovoj djeci stoga što su češće u mogućnosti školi iznijeti svoje mišljenje i utjecati na donošenje odluka. Međutim činjenica je i da oni ulažu svoje vrijeme i trud u rad Vijeća/Odbora te da stoga i svoj angažman moraju kognitivno opravdati, bez obzira je li njihovo mišljenje uzeto u obzir pri donošenju odluka škole ili nije.

Suradnja između škole i zajednice

Prema modelu partnerskog odnosa škole i roditelja suradnja sa zajednicom uključuje rad škole na koordinaciji poslova i resursa zajednice, poslovnih subjekata, fakulteta i drugih grupa koji mogu surađivati u izvođenju školskih programa, informiranje roditelja o njima, kao i suradnju s obiteljima u pogledu zajedničke brige za zdravi razvoj djece i njihovo akademsko postignuće. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da obje skupine roditelja percipiraju mali broj takvih akcija poduzetih od strane škole, te izjavljuju da tijekom prošle godine nisu dobili niti jednu navedenu informaciju, niti im je škola ponudila neki od oblika pomoći ($Mdn = 1$). Ipak, zanimljivo je da predstavnici roditelja izjavljuju da su dobili veći broj ponuđenih informacija i pomoći nego roditelji iz opće populacije ($p < 0,01$). Roditelji iz uzorka opće populacije kao najčešće oblike informacija ili pomoći navode: 1. besplatan obrok u školi, 2. predavanja ili brošure o zdravlju i higijeni, 3. pomoć pedagoga pri učenju i 4. financijsku pomoć. Predstavnici roditelja kao najčešće oblike informacija ili pomoći navode: 1. upućivanje na kontrolne preglede kod stomatologa ili liječnika 2. predavanja ili brošure o zdravlju, higijeni i ovisnostima i 3. predavanja o nasilju u školi. Roditelji iz oba uzorka, kojima su bile ponuđene te informacije ili pomoć, iskoristili su to uglavnom samo jednom u protekloj godini ($Mdn = 2$).

Iz navedenog vidljivo je da se percepcija roditelja o vrsti ponuđenih informacija i pomoći prilično razlikuje. Prioritet škole je da pokuša financijski pomoći obiteljima slabijeg ekonomskog statusa u cilju zadovoljavanja primarnih potreba djeteta kao osnovnog preduvjeta optimalnog razvoja. Međutim, kada su djetetove primarne potrebe zadovoljene, škola vidi svoj zadatak u tome da obiteljima kontinuirano pruža informacije o različitim aspektima zaštite djetetova zdravlja, kao i mogućnostima daljnjeg školovanja i izbora zanimanja, o čemu najčešće izjavljuju roditelji iz uzorka predstavnika. Oni navode da su od škole dobili najviše informacija o zaštiti zdravlja, a takvi oblici ponuđene pomoći ukazuju na već uvriježenu suradnju škola s medicinskim centrima i centrima za socijalnu skrb, dok ne ukazuju na ostale moguće, ranije navedene oblike suradnje, suradnje sa srednjim školama, fakultetima, poslovnim subjektima iz privrede, različitim organizacijama i slično. Bolja povezanost i suradnja s navedenim subjektima mogla bi roditeljima i djeci uvelike olakšati izbor zanimanja, odnosno pomoći pri izboru daljnjeg školovanja djeteta. Uostalom, takva je uloga škole definirana i općim nacionalnim kurikulumom (RH, Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u

osnovnoj i srednjoj školi, 2008), koji navodi: „*Kako bi škole mogle pridonositi ostvarivanju vrijednosnih ciljeva, trebaju surađivati s obiteljima i lokalnim zajednicama radi postizanja općih ciljeva kurikuluma*“.

ZAKLJUČNA RASPRAVA

U cijelosti gledano, iz dosad navedenih rezultata provedenog istraživanja vidljivo je da su roditelji u Hrvatskoj očito svjesni promjena koje se događaju u društvu i obitelji, a koje od roditelja zahtijevaju sve veću angažiranost i sudjelovanje u životu škole svoje djece. Američki časopis *New York Times* je još 1985. godine (prema Radd, 1993) objavio podatak o tome kako nedostatak roditeljske uključenosti u školovanje ima veći negativni utjecaj na obrazovanje djeteta od niskih ulaganja u školstvo ili loše discipline u školama. Osim toga, istraživanja pokazuju i da su roditeljska očekivanja i njihovi stavovi prema obrazovanju jednako važni čimbenici djetetovog školskog postignuća kao i metode rada i načini poučavanja u školi (Pettersson, 1989). Ipak, bez obzira na sve veću osviještenost roditelja rezultati provedenog istraživanja, kao i podaci istraživanja Miljević-Ridički (2009) upućuju na zaključak da je odnos škola-roditelj u Hrvatskoj još uvijek pretežno tradicionalan. Takav pristup, za razliku od partnerskog, znači da ciljeve određuje škola i tek ponekad o njima obavještava roditelja. Naglašena je uloga škole: odgojno-obrazovne planove rade učitelji, često se zanemaruju kulturalne razlike, a komunikaciju s roditeljima, koja je relativno rijetka i orijentirana na pojedinačne probleme pretežno inicira škola. Radi toga je neophodno paralelno uz edukaciju roditelja provesti i sustavnu edukaciju ravnatelja (i nastavnika) o važnosti različitih oblika suradnje, a nakon toga možda i pravilnicima regulirati vrste, načine i obavezu suradnje. Naime, načini suradnje koji su regulirani pravilnicima, poput održavanja grupnih i individualnih roditeljskih sastanaka, redovito se provode u školama. Iako nalazi istraživanja govore o tome kako su roditelji svjesni da zahtjevi za suradnjom traže ulaganje dodatnog vremena i napora njihovi odgovori isto tako pokazuju da su spremni na takav način doprinijeti stvaranju kvalitetnijih obrazovnih uvjeta koji bi doveli do boljeg akademskog postignuća svoje djece. U cilju ostvarenja partnerskog odnosa škole i roditelja škola bi trebala znati koje su informacije važne roditeljima i omogućiti im da te informacije dobiju, trebala bi pomoći roditeljima da shvate zašto su oni važni za školski uspjeh svojeg djeteta, davati im konkretne upute za pomoć djetetu u učenju kod kuće, omogućiti roditeljima podršku od strane stručnih suradnika, organizirati edukacije za roditelje te svakako razraditi detaljan plan o provedbi i primjeni svih predviđenih oblika suradnje.

Sukladno nalazima provedenog istraživanja možemo zaključiti da roditelji općenito pokazuju visoki interes za sve oblike suradnje sa školom i smatraju da su oni korisni za njihovo dijete. Odnos škola-roditelj u Hrvatskoj je još uvijek

tradicionalan i škola gotovo uopće ne potiče roditelje na većinu predviđenih oblika suradnje osim poziva na grupne roditeljske sastanke i slanja pisanih obavijesti o uspjehu djeteta. Predstavnici roditelja ne pružaju djeci veću pomoć u pisanju domaćih zadaća od roditelja opće populacije, iako bi se to od njih moglo očekivati, i s obzirom na to da imaju i viši stupanj obrazovanja i viši životni standard. Oni također percipiraju više poziva na participaciju u odnosu na različite oblike volontiranja i donošenja odluka, kao i veću korist od nje u odnosu na opću populaciju roditelja, a razlikuje se i njihova percepcija vrste pomoći i informacija koje su dobili od škole u protekloj školskoj godini. U cijelosti gledano može se zaključiti da su predstavnici roditelja, u usporedbi s roditeljima opće populacije, skloniji partnerskom pristupu u suradnji sa školom.

BIBLIOGRAFIJA

- Bakker, J., Denessen, E., Brus-Laeven, M. (2007). Socio-economic background, parental involvement and teacher perceptions of these in relation to pupil achievement. *Educational Studies*, 33 (2), 177-192.
- Basta, S. (2008). Stavovi učitelja razredne nastave o roditeljskim sastancima. *Collected papers of 2nd Scientific research symposium: Pedagogy and the knowledge society, Volume 2*. Zadar: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Dauber, S.L., Epstein, J.L. (1989). *Parent attitudes and practices of parent involvement in inner-city elementary and middle schools (Report No.33)*. U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement. Educational Resources Information Center (ERIC). February 2010.
- Epstein, J.L., Sanders, M.G., Sheldon, S.B., Simon, B.S. (2009). *School, Family and Community Partnership*, London: Corwin Press, SAGE
- Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (2010). *Drugo Europsko istraživanje o kvaliteti života: Subjektivno blagostanje u Europi -Sažetak*. Dostupno na web stranici: <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2009/1081/hr/1/EF091081HR.pdf>. [S interneta preuzeto dana 15. lipnja 2010.]
- Fantuzzo, J., Tighe, E., Childs, S. (2000) Family Involvement Questionnaire: A Multivariate Assessment of Family Participation in Early Childhood Education. *Journal of Educational Psychology*, vol. 92/2, 367-376.
- Green, C.L., Joan M. T. Walker, J.M.T., Kathleen V. Hoover-Dempsey, K.V., Howard M. Sandler, H.M. (2007) Parents' Motivations for Involvement in Children's Education: An Empirical Test of a Theoretical Model of Parental Involvement. *Journal of Educational Psychology* August 2007, Vol. 99, No. 3, 532–544
- Hoover-Dempsey, K.V. i Sandler, H.M. (1997). Why Do Parents Become Involved in Their Children's Education? *Review of Educational Research*, Vol. 67, No. 1, 3-42
- Jurić, V. (1995). Zadovoljstvo obitelji školom. *Društvena istraživanja*, 4 (4-5), 641-655.

- Martin, A.C., Colbert, K.K. (1997). *Parenting – A Life Span Perspective*. New York: McGraw-Hill.
- Miljević-Ridički, R. (2004). *Kognitivni razvoj djece i cjelovitost obitelji: provjera posredujućeg utjecaja životne prilagođenosti majki*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Miljević-Ridički, R. (2009). *Croatia – draft country review on parental participation in schools*. Unpublished paper for the project Parent Survey Research purpose.
- Open Society Institute (2009). *Advancing Educational Inclusion and Quality in South East Europe: Survey – The questionnaire*. Dostupno na web stranici: <http://www.see-educoop.net/aeiq/documents/final-questionnaire.doc>. [S interneta preuzeto dana 25. svibnja 2010.]
- Obiteljski zakon, Narodne novine, br.116/2003, 17/2004
- Open Society Institute (2009). *Advancing Educational Inclusion and Quality in South East Europe: Focus group moderator guide*. Dostupno na web stranici: <http://www.see-educoop.net/aeiq/documents/sarajevo/v4%20Focus%20Group%20Moderator%20Guide%20Draft.doc>. [S Interneta preuzeto dana 25. svibnja 2010.]
- Open Society Institute (2009). *National Survey of Parents in SEE Countries – Parents' participation – Croatia: Focus group report*. Dostupno na web stranici: <http://www.see-educoop.net/aeiq/documents/parents/fg/croatia-fg.pdf>. [S Interneta preuzeto dana 15. lipnja 2010.]
- Petterson, D. (1989). *Parent Involvement in the Educational Process*. ERIC Clearinghouse on Educational Management Eugene OR. [Preuzeto sa internet baze ERIC 17. veljače 2010.]
- Pettit, G. S., Tianyi, Y., Dodge, K. A., Bates, J.E. (2009). A Developmental Process Analysis of Cross-Generational Continuity in Educational Attainment. *Merrill-Palmer Quarterly*, Vol. 55, Issue 3, 250-284.
- Pravilnik o obvezama učitelja i stručnih suradnika (1999). *Narodne novine*, 51/99.
- Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2010). *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Dostupno na web stranici: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2194>. [S interneta preuzeto dana 06. lipnja 2010.]
- Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2008). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi*. Dostupno na web stranici: <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=14170> [S interneta preuzeto dana 06. lipnja 2010.]
- Sheridan, S.M., Kratochwill, T.R. (2007). *Conjoint Behavioral Consultation: Promoting Family-School Connections and Interventions*. London: Springer.
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., Slegers, P. (2007). Types of parents and school strategies aimed at the creation of effective partnerships. *International Journal about Parents in Education*, Vol.1, 45-52.

PARENTAL INVOLVEMENT IN SCHOOL LIFE: PERCEPTION OF REGULAR PARENTS AND REPRESENTATIVES

Summary - *The aim of the study was to examine the differences in the perception of school-parent cooperation between parents of general population and parents-representatives in school bodies on several dimensions of parent participation in school life.*

Research data was collected on a representative sample of primary school children parents, grade second to eight, from 30 primary schools in Croatia (N=1122). This paper presents the results of parents of the general population (N=908) and parent-representatives (N=144). School-parent communication in Croatia is still traditionally oriented meaning that school determines the educational goals by itself and inform parents about them only sporadically. Emphasis is placed on the role of the school: the educational plans are made by teachers, communication with parents is relatively rare, and focused on the individual issues, and is mostly initiated by the school. Parents generally show a high interest in all forms of the school participation and believe such participation can be useful for their child. Parents from the parent-representatives sample have a higher socio-economic status, they are better educated than the parents from general population, and perceive themselves as more involved in the school participation. When compared to other parents, parent representatives are more oriented to partnership orientation.

Key words: *education, parent-school co-operation, traditional orientation, partnership orientation, parent representatives*